

MIRA KOLAR

SENJSKI GOSPODARSTVENIK I POLITIČAR DRAGO VLAHOVIĆ

Mira Kolar
Draškovićeve 23
HR 10000 Zagreb

UDK:33:929 VLAHOVIĆ, D.
Izvorni znanstveni članak
Ur.: 1997-09-03

Na primjeru senjske obitelji Vlahović, osobito Drage Vlahovića, autorica ovoga članka nastoji naglasiti da je pri istraživanju osobnosti koje su poznate iz gospodarskog i političkog života, za svestrano istraživanje pojedinca potrebno poznavati njegovu cijelu obitelj. Samo na taj način može se osvijetliti i razjasniti djelovanje takvih istaknutih osoba.

Drago Vlahović, ugledan senjski trgovac i dobar organizator, ujedinio je početkom našega stoljeća sve raspoložive materijalne i duhovne snage kako bi spriječio propast Senja i njegova gospodarstva. Djelovao je do godine 1924. kao gradonačelnik, zastupnik grada Senja u Hrvatskom saboru i član i zadnji predsjednik Trgovačke i obrtničke komore i pokušavao spasiti svoj voljeni grad i cijelo Hrvatsko primorje.

Kao zastupnik u Hrvatskom saboru isticao se izvanredno pripremljenim govorima. Zalagao se za željeznicu i ceste na području Like, borio za veća novčana sredstva za preživljavanje grada Senja, nastojao je kao predsjednik senjske Trgovačke i obrtničke komore spriječiti propadanje Senja i stoga se borio protiv mađarske gospodarske politike prema gradu Senju.

Broji škrti novčić, što ga eto smogo,
I uzdahne katkad: "Bože, nije dosta,
A ja trebam više, a ja trebam mnogo!
(Kranjčević, *Na obali uskočkog grada*)

1.

Vlahovići su obitelj koja se pojavljuje u Senju u zadnjoj četvrtini 19. stoljeća i do 1945. ostavlja traga u senjskoj povijesti, osobito u učvršćenju Senja kao pravaške tvrđave u Hrvatskoj. Vrijedno su spomena četiri Vlahovića, od

kojih je svaki pripomogao jačanju pravaške ideje na svoj način. Prvo treba spomenuti Antona Vlahovića, trgovca vinom, koji je zajedno s Ivanom Mladineom, Vinkom Kriškovićem i Antom Devčićem na gradskoj sjednici 7. V. 1879. bio izabran u odbor za izgradnju kanalizacije i taracanje glavnog trga Cilnica u Senju. U njegovu kuću zalazio je dr. Vinko Krišković, pa su mnogo govorili o zapostavljanju Senja i nebrizi Mađara za ovo područje.¹

Pravnik Nikola M. Vlahović (Senj, 1863. - 1910.) polazio je gimnaziju u Senju i u Rijeci, a pravo je završio u Grazu, Beču i Zagrebu. Suradivao je u *Hrvatskoj vili*, *Balkanu* i *Novom listu*, no umro je već 1910.² On je 1901. kritizirao Josipa Gržanića da nije sposoban voditi pravašku politiku u Senju, jer da vodi slabo i malu senjsku čitaonicu i zalaže se za "domovinaše", dakle i za hrvatsko-srpsku koaliciju. Svako vezivanje hrvatskih stranaka s Mađarima naziva Niko Vlahović "ciganlukom", pri čemu nikoga ne šteti.³

Trgovac i političar Drago Vlahović (Senj, 19. IV. 1870. - Senj, 12. IX. 1924.), mladi Nikolin rođak, živio je duže, ali nije stekao sveučilišnu naobrazbu. Završio je nižu školu u Senju, a zatim je polazio trgovačku školu u Ljubljani i Grazu. Nakon završetka tog školovanja vratio se je u Senj, gdje se uključio u očevu trgovinu vinom, postavši na prijelazu stoljeća jedan od najuglednijih senjskih trgovaca. Oženio se Eleonorom Scarpom iz ugledne trgovačke obitelji, te je imao tri sina: Antu, Vinka i Dragana, te kćer Mirenu. On je bio i saborski zastupnik i predsjednik Trgovačko-obrtničke komore u Senju, i njegov je utjecaj na život mnogih hrvatskih humanitarnih i prosvjetnih društava golem, jer ih je materijalno pomagao i time omogućio da prežive teška vremena.

Dragin sin dr. Ante Vlahović (Senj, 1899. - Buenos Aires, 1977.) bio je senjski odvjetnik, tajnik Hrvatskog sokola i gradonačelnik Senja 1941. - 1945., a 1945. morao je otići u političku emigraciju, gdje je i umro.

Vlahoviće treba ubrojiti među najotpornije i najupornije senjske pravaše, i držim potrebnim da se toj obitelji posveti jednaka pozornost kao i drugim uglednim senjskim obiteljima, jer su oni izvanredno značajni za razumijevanje opstojnosti senjskog pravaštva i hrvatstva u prvoj polovici 20. stoljeća. Antun Cuvaj, pisac neobjavljene *Povijesti trgovine, obrta i industrije u Hrvatskoj*, zapisao je da na Vlahovića treba gledati "kao na tipa rodoljubnog primorskog Hrvata, koji je bio važan faktor svih privrednih, kulturnih i humanitarnih institucija grada Senja".⁴

¹ A. GLAVIČIĆ, 1994a, 233.

² *Senjski zbornik*, 16, 1989, 180.

³ *Novi list*, 7. XII. 1901, te br. 189 i 199 od 1902.

⁴ D. KARLOVIĆ, 1926, 277. Po bilješki Antuna Cuvaja čini se da je osnovni tekst radio Emil Lazsowski. (Hrvatski državni arhiv, A. Cuvaj, kut. 4 - D. Vlahović.)

2.

Kada je Drago Vlahović preuzeo vinsku trgovinu u Senju, Senj je naglo i nezaustavljivo propadao. Željeznička pruga, otvorena 1873. od Karlovca do Rijeke, privukla je dio prometa sa stare Jozefinske ceste, a prijelaz brodarenja na parobrode snažno je pogodio vlasnike brojnih senjskih jedrenjaka. Jedrenjaci su bili istisnuti u dugoj plovidbi bržim i višenosivim parobrodima većih poduzeća, a i za obalnu plovidbu Senj nije imao kapitala da stvori jača parobrodarska društva. Njegovo izdvajanje iz sustava Vojne krajine 1871. i pripajanje banskoj Hrvatskoj, Slavoniji i Dalmaciji 1873. nije to stanje u materijalnom smislu mnogo promijenilo, jer su se za preživljavanje trudili Bakar, Karlobag i Kraljevica, osobito kada je Senju ukinut status slobodne luke i kad su osnovane carinarnice. Prvo hrvatsko primorsko parobrodarsko društvo, koje je osnovao 1871. Ivan Krajač, preuzeo je kasnije njegov sin, potpredsjednik Senjske štedionice Ladislav Krajač. Kada mu je njegovo pravaštvo i pristajanje uz Starčevića počelo smetati u napredovanju, prelazi u Unionističku stranku, pa je od 1886. do 1893. senjski gradonačelnik.

Naime, problem propadanja Senja postaje sve veći. Kako bi se Senjani umirili, dopušteno im je 1876. osnivanje Senjske štedionice, a 27. kolovoza 1876. osnovana je i senjska Trgovačko-obrtnička komora. Ona već 1882. na Tršćanskoj izložbi dobiva nagradu.⁵ Međutim, primorska podružnica Hrvatsko-slavonskoga gospodarskog društva pretvara se 1883. u riječku, te je antagonizam između te dvije ustanove nanio mnogo štete i Bakru i Senju, jer su i vinarstvo i prodaja vina u središtu interesa obaju ustanova.

U senjskom gospodarstvu dominira obitelj Krajač, no Ladislav Krajač videći besperspektivnost Senja - koji je ostao bez željezničke pruge 1891. - ujedinjuje svoju parobrodarsku tvrtku s parobrodarskom tvrtkom M. Švrljuga i Co. u Rijeci, stvorivši novo društvo "Ungaro-Croata" na Rijeci, koje je već svojim nazivom odavalo svoj karakter. Tom fuzijom propale su sve nade Senja da će se obnoviti ranije vrlo razvijeno senjsko parobrodarstvo. Zadnja dobra godina 1871., kada je u senjsku luku uplovilo 1.556 brodova sa 79.187 bačava i vrijednošću robe od 2,431.962, bespovratno je postala krajem stoljeća prošlost.⁶

Do početka 20. stoljeća znatno je izmijenjena privredna struktura Senja. G. 1880. otvorena je u Senju i Prva činovnička štedna i predujmovna zadruga za

⁵ *Gospodarski list*, 19, 15. X. 1882, 153.

⁶ *Radiša*, 8, 21. II. 1875. Parobrod "Hrvat" sagrađen je 1872. na Rijeci, a 1906. prodan je brodogradilištu Marinolić iz Malog Lošinja, te je do 1917. plovio pod imenom "Besegni" (R. F. BARBALIĆ, 1990, 266).

Hrvatsko primorje, no ona je samo naglašavala slabo življenje toga društvenog sloja, koji je u prethodnim desetljećima imao društveno i gospodarsko opravdanje u svojem djelovanju na jačanju senjskog i ličkog područja.

U Senju i okolici glavno je zanimanje 1905. bilo ribarstvo, te su na senjskom području zablježena 474 ribara na 65 ribarskih čamaca. Senjani se bave i prijevozom paške soli, pa je 1905. senjskim brodovima prevezeno 2,302.300 kg soli. Još su se početkom stoljeća osjećali tragovi ranije vrlo razvijene trgovine kukuruza, kojega se iz ličkog zaleđa prevozilo preko Senja u Dalmaciju, odakle se opet uvozilo vino za krajinu (npr. 1879. je Senj izvezao 40.000 hl kukuruza i 3.000 hl. pšenice, a 1876 uvezao 3,070.034 hl. vina.⁷

Dosta brzo gospodarsko propadanje Senja nije moglo zaustaviti ni otvaranje tvornice duhana, koja je 1902. zapošljavala 512 osoba, od čega 490 žena. Te je godine tvornica duhana proizvela 23,810.000 komada cigara raznih vrsta. Propadanje nije spriječilo ni ponovno otvaranje viših razreda gimnazije 1894. Khuen je poradio da se Senjska gimnazija zatvori, držeći ju stvaralištem hrvatske opozicije u Saboru.

No represivne mjere još su više ojačale pravašku ideologiju, i većina senjskog stanovništva pripadala je pravašima, a nakon što je Josip Frank stvorio Čistu stranku prava, i toj najradikalnijoj stranci. Upravo stoga ne iznenađuje da su Senjani bili buntovni i 1883., kada su premazali natpis na senjskoj carinarnici ali i 1903., kada je njihovo negodovanje preraslo lokalne razmjere.

Među najistaknutijim pravašima isticao se Drago Vlahović, jedan od osnivača drugoga Hrvatskog parobrodarskog društva u Senju. On je 5. srpnja 1899. s grupom starčevićanski opredijeljenih Senjana osnovao u Senju društvo Senjski sokol (Hrvatski sokol), te je prvi tajnik tog društva.⁸ Tijekom više od trideset godina, tj. od 1869., nakupljalo se na senjskom području nezadovoljstvo izazvano gospodarskim siromaštvom i nebrigom vlasti.

Kada je u proljeće 1903. došlo do provale narodnog gnjeva u mnogim mjestima Hrvatske, tada u tome prednjači i Senj. Naime, u veljači 1903. ugarski kraljevski odbor za promjenu financijske nagodbe između Ugarske i Hrvatske napisao je hrvatskom odboru da Mađari Hrvatsku izdržavaju jer da je Hrvatska deficitarna.⁹ To je potaknulo hrvatsku oporbu da se na sastanku 29. siječnja 1903. u Zagrebu udruže u Hrvatsku stranku prava, u koju je ušao iz Hrvatskog primorja i Riječanin Fran Supilo. Međutim, u Hrvatsku stranku prava nije ušla Čista stranka prava, koju je vodio dr. Josip Frank. U ožujku su započele velike

⁷ *Obzor*, 26, 31. I. 1933. - bk., Trgovačko-obrtnička komora u Senju.

⁸ A. GLAVIČIĆ, 1994b, 239-252.

⁹ V. BOGDANOV, 1953, 11.

narodne skupštine, a zagrebačka skupština od 11. ožujka 1903. imala je velik odjek. Nakon krvoprolića u Zaprešiću zbog skidanja mađarskih natpisa sa željezničke postaje uzavrelo je i Hrvatsko primorje, koje se na više načina, a osobito gospodarski, osjećalo ugroženo od sada već vrlo jako mađarizirane Rijeke. Uznemirenje pokazuje i čitav primorsko-goranski prostor. Najavljene se skupštine ne održavaju zbog policijskih zabrana, što onda jača pravaštvo na tom području.

Međutim, politički vrlo suprotstavljene grupe, iza kojih su stajali gospodarski razlozi, čine situaciju u Senju vrlo nesređenom. Najjaču su grupu osnovali pristaše Čiste stranke prava, koju vodi Josip Gržanić, ali kojega napada pravnik Nikola Vlahović zbog nesposobnosti, iako trgovac Drago Vlahović podržava Gržanića.¹⁰ Naime, kao predsjednik Drugoga brodarskog društva u Senju, u kojem je Gržanić činovnik, oni su inzistirali na budućnosti senjskoga brodarstva, ne želeći se prikloniti Rijeci.

Do 1903. stvari su se još više zaoštrile. Senjski čisti pravaši očekuju korist od izmjene financijske nagodbe s Ugarskom i traže financijsku samostalnost Hrvatske, te jačanje prometnih veza sa zaleđem, čime opet oživljavaju i planovi za izgradnju pruge do Senja.¹¹ Nepoznati autor, a najvjerojatnije Drago Vlahović, piše mjesec dana prije održavanja velike pučke skupštine u Senju: "Ako itko, to zaista mi ovdje na ovoj obali teško osjećamo potištenost našeg ekonomskog abnormalnog položaja. Svi pokušaji i putovi, kako bi svratili već jednom otčinsku brigu naših odlučujućih krugova spram ovoga zapuštenog predjela i bezprimjerno odnemanog grada Senja, odbijaju se ko očajni valovi od tvrde i nepomične hridi. Kad se na popravke naše do skrajnosti zapuštene luke, kojoj prieti posvemašnje zamuljenje, i na tolike druge pricke potreboće posve (iskazuje) nemar, apatija i odvratnost, kako možemo očekivati u ovakvom stanju i financijalnoj podređenosti, da će nam se spojiti zaleđe sa željeznicom, te proširiti odnosno izgraditi luka? Kako u ovoj zagušljivoj atmosferi hrvatske skrajnje popustljivosti i dobroćudnosti možemo se nadati, da ćemo ikad doći do tih dvih za naš obstanak upravo životnih uvjeta? Kraj ovakva stanja stvari je li dakle čudo, da nam narod iz svih krajeva bježi ko (može) glavom bez obzira za kruhom u daleki i prekomorski svijet?"¹²

¹⁰ *Novi list*, 7. XII. 1901.

¹¹ *Hrvatsko pravo*, 31. III. 1903. i *Obzor*, 1. IV. 1903.

¹² *Novi list*, 8. IV. 1903. - *Opravdanost skupštine u Senju*. Cijeli je članak objavio Ivo Kovačić i to je osnovni rad za razumijevanje zbivanja 1903. u Senju (I. KOVAČIĆ, 1993, 137-172).

Skupština 5. svibnja 1903. nije održana zbog policijske zabrane, a gradski povjerenik Nikola Tomljenović nije dopustio ni pouzdanički sastanak.¹³

Međutim, više od stotinu ljudi skupilo se u gostionici Sv. Martina, gdje je nakon pravnika Krunoslava Lokmera i gostioničara Josipa Vukelića govorio Drago Vlahović, te su donijeli rezoluciju u kojoj kritiziraju financijsku nagodbu, napadaju povećanje broja novaka i vojnih tereta i prosvjeduju protiv toga da se vojsci Ugarske i Hrvatske dade mađaronsko obilježje, a traže da se u hrvatskim pukovnijama uvede hrvatski jezik, tj. da se vojska prilagodi nacionalnim potrebama i karakteru hrvatskog naroda. Treću točku formulirao je Drago Vlahović. Ona glasi: "... S razloga, što je Hrvatsko primorje sa gradom Senjom kao i zaleđe njegovo uslied današnje jednostrane gospodarske politike tako zapušteno i zanemareno, da se pučanstvo ovih krajevah - ne mogući živjeti na rodnoj grudi - hrpimice izseljuje; s razloga, što se naročito već kroz decenije ništa ne čini, da se nezdravo i ubitačno stanje, u koje je dospio grad Senj uslied konstantnog zanemarivanja i zapostavljanja te neopravdanog uzkraćivanja toli potrebnih komunkacijonalnih sredstavah: sakupljeni pozivaju sve narodne zastupnike hrvatskog Primorja i zaleđa mu, poglavito one gomje krajine i grada Senja, da odvažno stupe na obranu interesa ovih krajevah i da u slučaju neuspjeha povuku konsenkvenције kao što će inače i narod morati prigodom izborah isto učiniti; ponajpače zahtievaju, da se što skorije grad Senj sa zaleđem mu željezničkom prugom spoji i da se senjska luka prema zahtievih prometa izgradi."¹⁴

Skupština u Sv. Martinu trajala je do poslijepodne, kada su se svi nazočni "u ogromnoj povorci" nakon "ugodnog otačbeničkog razgovora" vratili u grad pod hrvatskom trobojnicom te su na Berislavićevoj obali klicali Hrvatskoj, Anti Starčeviću i drugima.¹⁵ Povorka je zatim krenula Jurišićevom ulicom do Zrinskog trga i tu se je razišla.

Nepotpisani autor, možemo sa sigurnošću ustvrditi da je to Drago Vlahović, piše u *Novom listu*: "Moramo još jednom naglasiti da nas nije vodilo nikakovo oponašanje drugih skupština, naročito ne one zagrebačke (...) nego nas je vodilo shvaćanje, da je taj pokret posve doličan i neobhodno nuždan u sadašnjim prilikama. Vodile su nas činjenice našeg zapostavljanja i biede Gomje krajine, Primorja i grada Senja, pa zato niesmo niti htjeli jednostavno

¹³ Hrvatski državni arhiv, kut. 645. Predsjedništvo vlade, izvještaj velikog župana Tome pl. Kraljevića 9. VII. 1903. Predsjedništvu vlade.

¹⁴ *Hrvatsko pravo*, 1. IV. 1904. Cijelu je rezoluciju objavio I. KOVAČIĆ, 1993.

¹⁵ *Hrvatsko pravo*, 6. IV. 1903; *Obzor*, 8. IV. 1903.

kopirati zagrebačke rezolucije i na nje kimnuti glavom, već nam je bilo do toga da se čuju naše rezolucije kao naš svakidašnji uzdah."¹⁶

Ono što je slijedilo, možemo gotovo nazvati jedinstvenim istupom cijelog Senja. Gradonačelnik Konrad Zimpermann, trgovci i obrtnici, gimnazijalci, svi su oni nezadovoljni "abnormalnim" prilikama u svojem gradu i svi su držali da moraju nešto poraditi da se prilike izmijene.¹⁷ Narod se je okrenuo 17. svibnja 1903. protiv Ladislava Krajača, držeći da je izdao Senjane osnivanjem parobrodarske agencije "Ungaro-Croata", a zamjerali su mu i što kao saborski zastupnik nije učinio ništa za poboljšanje prilika u svom rodnom gradu. Jednako tako velika je šteta načinjena na kući knjigotiskara Ive pl. Hreljanovića.

Upravo usredotočenost napada osiromašenih Senjana na kuće obogaćenih građana Krajača i Hreljanovića pokazuje da je uzrok demonstracija bio gospodarski, te da je gradonačelnik Konrad Zimpermann neizravno podržavao demonstrante, pa su se i štete načinjene pri demonstracijama morale podmiriti iz gradske blagajne, a on sam je nekoliko dana kasnije suspendiran od službe. Među 18 zatvorenih građana našli su se i Drago Vlahović i Josip Gržanić, ali su već 22. svibnja bili pušteni.¹⁸

Niti novi ban Teodor Pejačević nije bio sklon Senjanima, pa je ukinuo njihovo pravo da ubiru četvrti novčić uvoznine radi gradnje nove bolnice.¹⁹

3.

Drago se Vlahović poslije toga manje spominje u političkom tisku, no to ne znači da manje radi.

Dva puta bio je narodni zastupnik senjskog kotara, i to 1908. i 1910. On je izabran u senjskom izbornom kotaru za pravaškog zastupnika budući da je Josip Gržanić 1907. umro. On u Hrvatskom saboru ne govori mnogo, ali njegovi su istupi odavali iskusnog govornika koji je svoje govore dobro pripremio, pa su naišli na puno odobravanje ne samo čistih pravaša već i Stjepana Radića, koji je glasno hvalio njihov sadržaj.

Na saborskoj sjednici 21. ožujka 1910. Vlahović je izabran u odbor za bogoštovlje i nastavu, a 22. XII. 1910. i u odbor za proračun i rasudbu zemaljskog računa. Radeći u tim odborima, izborio se da Senj dobije nešto veća sredstva nego što su dobile druge škole i druge crkve, te je na taj način

¹⁶ *Novi list*, 8. IV. 1903.

¹⁷ I. KOVAČIĆ, 1993, 156-157.

¹⁸ *Hrvatsko pravo*, 19. V 103.

¹⁹ I. KOVAČIĆ, 1993, 169-170. Nova bolnica sagrađena je tek 1937.

pripomogao njihovu uspješnu preživljavanju. Tako je biskupsko sjemenište u Senju ušlo u proračun s iznosom od 7.960 kruna, a šestorica kanonika dobili su 6.000 kruna i kaptol još 4.200 krune, biskup odštetu za emolumente 4.200 kruna i posebnu pripomoć od 12.600 kruna godišnje. (Proračuni Zem. vlade za 1909. - 1911.) Na taj način senjska Katolička crkva mogla je dostojno obavljati svoju zadaću.

Vlahović je pripomogao i višu gimnaziju izborivši se da joj grad Senj votira godišnje 8.000 kruna, što je bilo mnogo kada se uspoređi s gradom Bjelovarom, koji je u to svrhu davao samo 5.000 kruna.²⁰

Svakako je vrijedan spomena njegov govor na raspravi o indemitetu 11. travnja 1910., a u vremenu kada je hrvatsko-srpska koalicija ponovno digla glavu pod banom Nikolom Tomašićem, koji je bio voljan da s njom surađuje. Bio je to veliki Vlahovićev govor u kojem je Vlahović iskritizirao nagodbu ističući da teritorijalni položaj naše domovine pobuđuje veliku pohlepu kod Mađara. On je prigovorio otvoreno koaliciji što se nakon prijašnjih izjava složila s Khuenom, jer "ja držim, da zločin, koji je počinjen na narodnom tielu, nikada se ne bi smio zaboraviti", te da "... hrvatski narod mora znati lučiti svoje prijatelje od svojih neprijatelja i dosljedno tome mora se ponašati". Vlahović je istakao da je politika Mađara usmjerena na to da potpuno osiromaši Hrvatsko primorje, i da "čovjeka zebe oko srca, kad promatra sve ono, što su Magjari preko nekih puzljivih Hrvata u hrvatskom Primorju počinili, kad gleda, kako su oni sve okupirali izrabljujući naše dobro u svoju vlastitu korist, a kršnom Primorcu ostavili su od svega toga dobra samo to, da se u moru može okupati ili da mu to more služi kao put: trbuhom za kruhom". Vlahović je odustao od zahtjeva da se Prvo hrvatsko parobrodarsko društvo votira sa 50.000 kruna u proračunu za 1911., ali je napomenuo da se na nekim brodovima viju mađarske zastave, iako u registru međunarodnih pomorskih zastava mađarske zastave nema, budući da Mađarska nije pomorska zemlja. Vlahović upozorava da Mađari dolaze u neka primorska mjesta i tu osnivaju mađarske ribarske udruge, te na taj način pomalo svojataju našu obalu i da "tko prati odnošaje naše, mora priznati, da se Magjari uvlače kod nas svuda kao pogubni crvi u zdravo hrvatsko stablo, da ga rastoče i da ga onda unište". Iako je bio poznat kao prijatelj prijašnjeg bana Pavla Raucha, kojega u to vrijeme u saboru jako napadaju, Vlahović kritizira i tu vladu ističući da se vlada nije dovoljno brinula da odstrani povrede koje su učinili Mađari, i osuđuje što neki misle da nam je Ugarska mati.

²⁰ Stenografski zapisnik XXV. svečane zaključne saborske sjednice od 7. XI. 1911, Stenografski zapisnici Sabora kraljevina Hrvatske, Slavonije i Dalmacije, 1910-1915, sv. II, Zagreb, 1911, 82.

Sl. 1. Glavna senjska ulica Potok oko godine 1905.

Vlahović uzvikuje: "I Ugarska ima nagodbu sa Austrijom, ali ja držim, da se ne će naći ni jedan Magjar, koji će kazati o Austriji, da mu je mati", što je izazvalo živo odobravanje Stjepana Radića. Vlahović kaže da je od Karlobaga do dalmatinske granice zavirio u svaku dragu i da se osvjedočio o bijedi i nemaru za narod. "Gospodo moja, bio to makar i zapušten kraj, makar i ne obilovao s onim ljepotama, kojima obiluje naša ostala hrvatska otačbina, taj je kraj isto tako dio naše domovine i tomu kraju morali bi se posvećivati jednako velika pažnja, dapače daleko veća, jer je taj kraj po naravi odnemaren."²¹

Kao zastupnik Vlahović se zalagao za željeznice i ceste na području Ličko-krbavske županije, a osobito one koje su vitalno značajne za Senj. Već na sjednici 11. svibnja 1910. podržao je izgradnju ceste Senj - Prizna, a onda je u slijedećim govorima nastavio naglašavati potrebu da se uređuju ceste na području njegove županije.²² Vlahović upozoruje da Mađari čine sve kako bi željeznica došla do mora samo na području Rijeke, te da su tek na zahtjev zajedničkog ministarstva rata naknadno dodali ogranak pruge od Vrhovina do

²¹ Stenografski zapisnici Sabora kraljevina Hrvatske, Slavonije i Dalmacije, 1908-1913, I, 247, 474-477.

²² Isto, I/1179.

Otočca, ali nisu pristale da izgrade još 40 km kako bi Senj bio spojen s morem. "A to bi bilo od neizmjerne koristi koli za narod gornje Krajine, toli za narod hrvatskog Primorja, jer je baš tim naravnim putem od vajakada trgovina tekla i prolazila." Vlahović je morao govoriti napamet, kao što su to morali govoriti i ostali zastupnici, jer je čitanje bilo zabranjeno. On kaže: "Već stari Rimljani uvidjali su veliku važnost hrvatskog Primorja, pak su spojili Senj sa velikom strateškom i trgovačkom cestom sa Posavinom i Podunavljem. Što su stari Rimljani uvidjali u onim prilikama, ne će da uvide danas Magjari - naša braća, koja nam žele sve drugo samo ne dobro." Vlahović predviđa da će doći teška vremena, pa misli kako bi trebalo da Hrvatska osigura svoju vlast nad morem, a da bi se senjska luka spojila s gornjom Krajinom i s Bosnom, "koja je od vajakada na Senj gravitirala mi bi bilo što no rieč gospodari situacije u budućnosti". Za taj govor Vlahović je pobrao veliki pljesak, a Radić je izložene misli nazvao "izvrsnima".²³ Osim brige o željeznici Vlahović se svom svojom energijom zalaže i za gradnju cesta u zaleđu. Na sjednici 13. svibnja 1910. traži da se dovrši cesta od Brinja do Letinca, koja se počela graditi još 1903. i 1904. i u koju je uloženo 20.000 kruna, jer je ostalo nedovršeno 8 km ceste, i to u klancu, gdje su zimi česti snježni nanosi i nesreće. Vlahović kaže da se pet tisuća ljudi služi tom cestom, a za Škarane ta je cesta vitalno značajna.²⁴

Tjedan dana kasnije traži da se cesta od Sv. Jurja do mjesta Oltari uvrsti među zemaljske ceste, jer da je Sv. Juraj spojen s Otočcem općinskom cestom, koja se u Oltarima nastavlja na cestu Državnoga šumskog erara. Ta cesta 13,6 kilometara vijuga obroncima Velebita, a uzdržava ju općina Sv. Juraj, koja ima vrlo visok općinski namet od 100%. Vlahović ističe da se cestom služe i Kosinjani za izvoz šumskih proizvoda, pa i dio otočke općine. Podban Lewin Chavrak odgovorio je da državna vlada daje tisuću kruna za tu cestu, ali da ju ne može uvrstiti među zemaljske ceste, jer bi u tom slučaju morala neku drugu cestu pretvoriti u općinsku cestu. Navodi da Sv. Juraj plaća tri cestara, a imovna općina i vlada dva cestara, i da ti ljudi mogu održavati tu cestu u ispravnom stanju.²⁵

Istog dana podnesena je i treća Vlahovićeva interpretacija o cestama. Traži da se od Prozora do Krivog Puta izgradi deset kilometara ceste. Gotovo pjesnički Vlahović je opisao položaj Krivog Puta i njegovih stanovnika, koji se služe samo jednom cestom koja kod Prokika silazi na državnu cestu i dalje prema Brinju i Otočcu. Drži da je 4.000 kruna, koliko je određeno za popravak

²³ Isto, I/478.

²⁴ Isto, I/1279-80.

²⁵ Isto, I/1595-96.

ceste, nedovoljno, jer da cestu treba i proširiti. Vlahović je pozvao vladu da pomogne, jer "sam položaj mjesta Krivi Put, koje leži na visokim brdima i koje je odsječeno od celoga svieta, tako je kukavno, da i ono malo zemljišta, koje je vrćim dielom slabo, ne nosi osobite koristi, jer se često događa, da zemlju odnese voda i veliki vjetrovi jer su tamo velike strmine. Životne prilike su vrlo prekame i pučanstvo bi slabo prolazilo kad ne bi samo po svojoj naravi bilo veoma povrtno i marljivo. Tamošnje žiteljstvo osim obradivanja ono malo zemlje i što polazi u svijet na šumski rad bavi se većim dielom sa trgovinom marve. Uza svu svoju marljivost i trud nije ono u stanju, da smože sve potrebe, koje iziskuju njihove porodice." Kao i u prva dva slučaja, Levin je istaknuo da u proračun za 1910. nisu stavljena nikakva sredstva za tu cestu, pa da se eventualno može govoriti o radovima koji će se izvesti 1911.²⁶ Nastavak daljih istupa Drage Vlahovića bio je spriječen jer je 23. svibnja 1910. Sabor bio odgođen, a nastavljen je tek 22. prosinca 1910. radi sastava proračuna za 1911.

Vlahović se založio 20. svibnja 1910. i da se skinu zabrane s branjevina Vlaška draga, Kozica, Stražbenica, Piskulja, Cmika i Sijaset na području općine Sv. Juraj jer su šume, zasađene pred 20-30 godina, već narasle, i misli da bi uzgoju samo koristilo kada bi se dopustio uzgon marve u te šume. Kaže da bi time oživilo stočarstvo, pa bi meso pojeftinilo, a narod bi došao do zarade pa bi se moglo smanjiti iseljavanje. I ovdje podban nije htio ništa obećati, jer da je pošumljavanje izvršeno velikim troškovima i na teret Krajiške imovne zaklade, pa da odluku o skidanju branjevine mora donijeti nadzorništvo za pošumljavanje krasa.²⁷

U indemnitetnoj raspravi sljedeće godine uzeo je riječ Stjepan pl. Vučetić, izabran u Perušiću, a ne Vlahović. Vjerojatno su se tako članovi stranke dogovorili.

4.

No od 1906. do 1912. Drago je Vlahović starješina, a od tada do 1915. podstarješina Hrvatskog sokola, o čemu je opširno pisao njegov sin Ante. 1909., a u vrijeme banovanja Pavla Raucha, Vlahović je uspio osnovati Župu dr. Ante Starčevića, koja je obuhvaćala osim Senja i gospičko društvo, a 1924., upravo nešto prije njegove smrti, osnovana su i društva u Kaniži-Gospiću, Lovincu, Otočcu, Perušiću. Sokolu je 1915. zabranjeno djelovanje, a 1922. osniva se u Senju Jugosokol, pa je djelovanje Hrvatskog sokola u znaku velikih progona i sukoba. Na godišnjoj skupštini Društva 1923. godine Vlahović je istaknuo da je

²⁶ Isto, I/1598-99.

²⁷ Isto, I/1596-97.

hrvatsko sokolstvo pretrpjelo zadnjih godina silne progone, ali da senjsko društvo broji 207 članova, većinom obrtnika.²⁸

Od 1911. on je gradski zastupnik, a od 1917. i senjski gradski načelnik, te možemo sa sigurnošću ustvrditi da ga je podržavao dr. Vinko Krišković, koji je 1917. postao podban. O Vlahovićevoj djelatnosti u tom vremenu premalo znamo pa bi trebalo proučiti gradske zapisnike i ostale očuvane materijale iz tog vremena.²⁹

5.

Od 1901. Drago je Vlahović vijećnik, od 1908. potpredsjednik, a od 1913. do 1924. predsjednik Trgovačko-obrtničke komore u Senju, i upravo taj položaj pridonio je da se propadanje Senja zbog mađarske gospodarske politike, a i propadanja brodarstva, nije vidjelo na prvi pogled. Smrću Drage Vlahovića prestala je djelovati i senjska trgovačka i obrtnička komora.

Senjska trgovačko-obrtnička komora osnovana je 27. kolovoza 1876., iako je po zakonu o osnivanju komora i na krajiškom teritoriju prva krajiška komora osnovana u Sisku već 1869. Naime Marijan Derenčin kao saborski zastupnik tražio je da se komora osnuje u Bakru, jer da zato ima više gospodarskog opravdanja i da će Senj uvijek biti vezan uz svoje ličko zaleđe, a nikada neće predstavljati riječku županiju.³⁰ No komora je ipak osnovana i obuhvatila je gradove Bakar, Karlobag i Senj, te kotareve vinodolsko i grobničko-hreljinski, delnički, čabarski i vrbovski kotar, donjolapački i udbinski, gračački, gospićki, otočki, perušički, korenički, brinjski, te mjesta Gospić i Otočac, odnosno 50 upravnih i političkih općina. Prvi predsjednik bio je Izidor Vuić, a Josip Gržanić bio je prvi, "privremeni" tajnik senjske komore, jer su pravaši tog područja svoje postojanje vezali uz gospodarsku opstojnost Hrvata na ovim prostorima. Međutim, već 1887. predsjednik komore postaje Ladislav Krajač, koji je svoju privrednu karijeru zasnovao na napuštanju pravaštva i prijelazu u redove mađarskih unionista. Senjska trgovačka komora ipak je snažno utjecala na organizirani izvoz drva i razvoj ribarstva.

Izvještaji senjske komore nisu izlazili redovito kao što su izlazili izvještaji zagrebačke ili osječke trgovačko-obrtničke komore, i baš u razdoblju predsjednikovanja Drage Vlahovića nemamo tiskanih izvještaja, što je svakako rezultat djelovanja Hrvatsko-srpske koalicije, koja je nastojala čitavo djelovanje na unapređivanju gospodarstva za vrijeme bana Pavla Raucha - koje nije bilo

²⁸ A. GLAVIČIĆ, 1994b, 245.

²⁹ D. KARLOVIĆ, 1926, 277.

³⁰ M. DESPOT, 1965, 226.

malo - baciti u zaborav, u čemu su potpuno uspjeli. Pavle Rauch kupio je jedno imanje u Vinodolu, te je svakako pripomogao i Dragi Vlahoviću da ojača svoju trgovinu.

Drago Vlahović umro je u jesen 1924., te je pokopan na groblju sv. Vida uz pratnju mnogih građana.

Njegovu smrt odmah je iskoristio predsjednik zagrebačke Trgovačke i obrtničke komore, te je niti mjesec dana nakon Vlahovićeve smrti, tj. 10. listopada 1924. ministar trgovine i industrije izdao rješenje da se senjska komora ujedini sa zagrebačkom, a naredbom od 22. studenog komora je trebala prestati s radom. Arko je preuzeo senjsku komoru od privremenog predsjednika Vladimira Olivierija 1. travnja 1925.

U Senju kao i na Sušaku postojali su sada samo komorski uredi.³¹ Međutim, Vladimir Arko imao je određenih poteškoća sa senjskom komorom, koja je bila poznata po svojoj tradiciji. Zagrebačka komora preuzela je i zakladu Drage Vlahovića od 10.000 dinara, koja je bila uložena kod Senjske štedionice u Senju. Likvidacija je izvedena tako da je zaključeno 48.201 dinara isplatiti namještenicima senjske komore za njihov dotadnji rad, a u vestibulu komorske palače u Zagrebu postavljena je spomen-ploča kojom je 10. listopada utvrđen kao dan fuzije zagrebačke i senjske komore, pri čemu se isticalo da je to ujedinjenje sprovedeno pobudom predsjednika senjske Trgovačke i obrtničke komore Drage Vlahovića i predsjednika zagrebačke Trgovačke i obrtničke komore veleindustrijalca Vladimira Arka, premda je očito da je sjedinjenje izvršeno naredbom odozgo, a na pobudu Vladimira Arka. Kako bi se neutraliziralo nezadovoljstvo Senjana, privremeni odbor donio je na svojoj izvanrednoj sjednici 1. travnja odluku da se i u vijećnici komorskog ureda u Senju postavi spomen-ploča s naznakom da je Senjska komora osnovana 1876. i da je 1924. pripojena zagrebačkoj komori.³²

Pripajanje područja senjske komore prouzrokovalo je zagrebačkoj Trgovačkoj obrtničkoj komori dosta muke. Trebalo je povećati i broj vijećnika u Zagrebačkoj komori, te su na području novostvorenoga senjskog komorskog ureda izabrani iz Senja trgovac drvom Vladimir Olivieri, trgovac drvom Viktor Benzia, knjigotiskar Josip Smetana, stolar Stjepan Knifić, trgovac mješovitom robom Milan Turina, dok je 11 vijećnika izabrano iz ličkoga područja.³³ Ti su vijećnici pokušali nametnuti svoje probleme vodstvu zagrebačke Trgovačke i obrtničke komore, ali u tome su slabo uspijevali, jer Vladimir Arko nije imao

³¹ *Obzor*, 26, 31. I. 1933. - bk., Trgovačka komora.

³² *Izveštaj Trgovačke i obrtničke komore u Zagrebu za g. 1925*, Zagreb, 1926, 97, 106.

³³ Isto, 33.

nikakvog razumijevanja za Senj i njegovu tradicijsku ulogu u trgovini Hrvatskog primorja. Senjski su se vijećnici u tom prijelaznom stanju tek podnosili, a komorski ured sa svojim upraviteljem imao je samo fiktivnu ulogu, jer više nije imao vlastita financijska sredstva.³⁴ Arko je želio smanjiti utjecaj senjskih vijećnika u radu komore, pa je započeo s revizijom i reduciranjem senjskih obrtnika i trgovaca, a onda se to odrazilo i na broju vijećnika, pa npr. 1937. među vijećnicima zagrebačke komore više i nema predstavnika Senja.

Kako je vodstvo zagrebačke Trgovačke i obrtničke komore podcjenjivalo značenje i ulogu Senja, najbolje pokazuje slučaj sa zakladom zadnjeg predsjednika senjske Trgovačke i obrtničke komore Drage Vlahovića. Prije razlaza vodstvo senjske komore ustanovilo je zakladu Drage Vlahovića za školovanje mladih privrednih kadrova i u nju uložilo 10.000 dinara.³⁵ Zagrebačka komora nije mogla stornirati ustanovljenje zaklade, ali ju je izigrala.

Zakladnica u spomen bivšeg predsjednika Senjske trgovačke i obrtničke komore potvrđena je na sjednici Vijeća zagrebačke Trgovačko-obrtničke komore 15. prosinca 1925., nakon što ju je prihvatio gospodarski odbor 23. studenog. Prema tome od 4. svibnja 1925., kada je donesena odluka privremenog odbora senjskoga komornog odbora, pa do prihvaćanja zaklade prošlo je više od pola godine. S obzirom na to da je ona doista donesena pod pritiskom, ali da je značila zadnju pobjedu senjskih privrednika koji se brinu za izvanredne potrebe Senja u školovanju mladih gospodarstvenika, donosimo ovu zakladnicu Drage Vlahovića u cijelosti:

"Trgovačka i obrtnička komora u Zagrebu daje ovime do općeg znanja, da je po zaključku bivše senjske Trgovačke i obrtničke komore od 4. maja o. g. osnovala zakladu u spomen bivšeg predsjednika Drage Vlahovića.

Da se za sva vremena postave pravila za ovu zakladu, određuje se slijedeće:

Čl. 1. Zaklada nosi ime: "Zaklada Trgovačke i obrtničke komore u Senju osnovana u spomen predsjednika Drage Vlahovića".

Čl. 2. Svrha je zaklade podupiranje trgovačkog, obrtničkog i tvorničkog (industrijalnog) naraštaja sa područja bivše senjske Trgovačke i obrtničke komore za polazak na stručnu izobrazbu u inostranstvo.

Čl. 3. Zaklada se sastoji: a. od Din 10.000. - odredjenih zaključkom žalobne sjednice (za Dragom Vlahovićem) održane dne 14. IX. 1924.; b. od Din. 38.170 odredjenih zaključkom skupne sjednice Trgovačke i obrtničke komore u

³⁴ Isto, 101; Pravilnik o radu pomorskog ureda u Senju i Sušaku, objavljen u aneksu na str. 241.

³⁵ Isto, 108.

Zagrebu, održane dne 6. i 7. IV. 1925.; c. od Din 1.245 odredjenih u smislu odluke predsjedništva br. 9842 od 24. listopada 1925.

Čl. 4. Zakladom upravlja Trgovačka i obrtnička komora u Zagrebu kao pravna nasljednica bivše senjske komore uloživši koristonosno gotovinu u jednom domaćem novčanom zavodu.

Čl. 5. Godišnji prihod proizlazeći iz uloženog iznosa imade se analogno čl. 2. ovog pravilnika upotrijebiti za podupiranje onog trgovačkog, obrtničkog i tvorničkog naraštaja, koji su nadležni na području bivše senjske Trgovačke i obrtničke komore, te prebivaju na istome, i koji se mogu vjerodostojno iskazati, da su pripadnici SHS države, da su za vrijeme svog uposlenja marljivo i savjesno vršili svoju radnu dužnost, da su sa gledišta moralnog i intelektualnog života besprikorni, i da nisu u sukobu sa kaznenim zakonom. Navedeni uvjeti imadu se dokazati poslovnom knjigom ili prijepisom iste ovjerovljenim po nadležnoj oblasti, a u pomanjkanju iste inim vjerodostojnim ispravama, nadalje svjedodžbom nadležne političke oblasti.

Čl. 6. Visinu iznosa, koji se imade podijeliti ustanovljuje vijeće Trgovačke i obrtničke komore u Zagrebu, prema visini raspoloživih prihoda, a na prijedlog predsjedništva komore, koje će u tu svrhu početkom svake godine raspisati natječaj putem službenih "Narodnih Novina" označivši u istome uvjete, pod kojima će se potpore podijeljivati.

Čl. 7. O izboru lica, kojima je po skupnoj sjednici vijeća komore odobrena potpora, obavijestit će se Ministarstvo trgovine i industrije, odnosno njegovo odjeljenje u Zagrebu.

Čl. 8. U pomanjkanju natjecatelja ili za slučaj, da ovi ne mogu udovoljiti uvjetima napomenutim u čl. 5. ovog pravilnika postignuti kamati za dotičnu godinu, priključit će se temeljnoj glavnici, koja se za taj iznos povisuje.

Čl. 9. Trgovačka i obrtnička komora ima početkom svake godine predložiti zakladne račune za prošlu godinu s potvrdom o isplati potpore Ministarstvu trgovine i industrije, odnosno njegovog odjelenja u Zagrebu, a jedan kod Trgovačke i obrtničke komore u Zagrebu.

Čl. 10. Ova se zakladnica izdaje u dva izvorna primjerka, od kojih se jedan nalazi kod Ministarstva trgovine i industrije, odnosno njegovog odjelenja u Zagrebu, a jedan kod Trgovačke i obrtničke komore u Zagrebu.

Čl. 11. Ova je zakladnica prihvaćena po skupnoj sjednici Trgovačke i obrtničke komore u Zagrebu od 15. prosinca 1925., te stupa na snagu danom odobrenja po nadležnoj nadzornoj oblasti."³⁶

³⁶ Isto, 251.

Sl. 2. Glavna senjska ulica Potok oko godine 1905.

Zaklada je odobrena u vrijeme kada je ministar trgovine i industrije bio Senjanin dr. Ivan Krajač. Ona je krajem 1925. iznosila 48.130 dinara i svake godine ta su se sredstva uvećavala, jer su rasla i kroz ulaganje u 100 dionica Privilegirane agrarne banke. Ona su do kraja 1931. narasla na 89.134 dinara, a 1936. iznose 82.930 dinara. Kroz čitavo to vrijeme izdana su samo dva puta sredstva: godine 1929. i 1932., iako je uvijek na fondu bilo novaca. Godine 1929. izdano je 25.000, a godine 1932. 18.084 dinara, a inače je s tim sredstvima poslovala zagrebačka komora. Sve je to stvaralo silno nezadovoljstvo senjskih građana, kojima se, iako su postojala sredstva, oduzimala mogućnost školovanja njihova trgovačkog i obrtničkog podmladka u inozemstvu. 11. studenog 1937. cijela je zaklada prešla na Znanstvenu komoru u Zagrebu sporazumom Trgovačke industrijske i Znanstvene komore od 17. lipnja 1936. godine.³⁷

³⁷ *Izveštaj Komore za trgovinu, obrt i industriju za 1929*, str. 473; *za 1930*, str. 450; *za 1931*, str. 461; *za 1932*, str. 313; *Izveštaj Komore za trgovinu i industriju za 1933*, str. 262; *za 1934*, str. 24; *za 1935*, str. 48; *za 1936*, str. 15; *Izveštaj Komore za trgovinu za 1937*, str. 25.

6.

Sin Drage dr. Ante (Drago) Vlahović (Senj, 1899. - Buenos Aires, 1977.) maturirao je u Senju godine 1917. Diplomirao je i doktorirao pravo u Zagrebu. Radio je kao odvjetnik u Novom Vinodolskom i Senju. Napisao je 1929. u spomen svog oca knjižicu "40 godina prošlosti Senjskog Sokola", a u tom je društvu bio vrlo aktivan, vršeći od 1929. i funkciju tajnika. Bio je pravaš, te je održao u tvrđavi Nehaj predavanje 1. ožujka 1936. u povodu proslave stogodišnjice "Lijepe naše"³⁸ Održao je i nadgrobnu riječ Jurju Krmpotiću, senjskom trgovcu i pravašu, predsjedniku Senjske štedionice i gradskom zastupniku, kada je umro 17. siječnja 1939.³⁹ Nakon osnutka NDH postao je gradonačelnik Senja, pa je odlukom Vrhovnog suda NDH imenovan početkom 1942. i u Hrvatski državni sabor. U travnju 1945. povlači se u Zagreb i s velikom se mukom uspijeva skloniti u Argentinu, gdje je 1977. i umro. Njegovo djelovanje na polju prava, i na položaju senjskoga gradonačelnika nije dovoljno istraženo, te bi tom problemu trebalo posvetiti još veću pozornost.

Literatura

- BARBALIĆ, R. F., 1990. - Radojica F. Barbalić, *Doprinos parobroda "Hrvat" stanju obalne linijske plovidbe na Jadranskom moru*, Senjski zbornik, 17, Senj, 1990, 261-266.
- BOGDANOV, V., 1953. - Vaso Bogdanov, *Hrvatski narodni pokret 1903.*, Zagreb, 1953.
- DESPOT, M., 1965. - Miroslava Despot, Nekoliko podataka o postanku i radu Trgovačke komore u Senju krajem 19. stoljeća, Senjski zbornik, 1, Senj, 1965, 225-231.
- GLAVIČIĆ, A., 1994a. - Ante Glavičić, *Izvadci iz zapisnika gradskog zastupstva slobodnoga kraljevskog grada Senja (od 21. siječnja do 18. prosinca 1872. od I. do LVI. sjednice)*, Senjski zbornik, 21, Senj, 1994, 211-238.
- GLAVIČIĆ, A., 1994b. - Ante Glavičić, *Iz prošlosti Hrvatskog sokola u Senju (uz 105. obljetnicu osnutka društva prema prikazu dr. Ante Vlahovića)*, Senjski zbornik, 21, Senj, 1994, 239-252.
- GLAVIČIĆ, A., 1994c. - Ante Glavičić, *U spomen Ivici Krmpotiću i njegovim prijateljima*, Senjski zbornik, 21, Senj, 1994, 305-314.

³⁸ A. GLAVIČIĆ, 1994c, 307.

³⁹ *Hrvatski narod*, 3, 24. II. 1939.

KARLOVIĆ, D., 1926. - David Karlović, *Znameniti i zaslužni Hrvati*, Zagreb, 1926.

KOVAČIĆ, I., 1993. - Ivo Kovačić, *Senj u Hrvatskom narodnom pokretu 1903/4.*, Senjski zbornik, 20, Senj, 1993, 137-172.

DER SENJER WIRTSCHAFTLER DRAGO VLAHOVIĆ

Z u s a m m e n f a s s u n g

Auf dem Beispiel der Familie Vlahović aus Senj, besonders Drago Vlahović's, versucht die Autorin dieses Artikels zu betonen, daß bei der Erforschung der Persönlichkeiten, die aus dem wirtschaftlichen und politischen Leben bekannt sind, für die allseitige Erforschung des Einzelnen seine ganze Familie wichtig ist. Nur auf diese Weise kann man die Tätigkeit solcher hervorragenden Persönlichkeiten erleuchten und erklären.

Drago Vlahović, würdiger Senjer Kaufmann und guter Organisator, vereinigte am Anfang unseres Jahrhunderts alle verfügbaren materiellen und geistlichen Kräfte, um den Verfall der Stadt und ihrer Wirtschaft zu verhindern. Er war als Stadtbürger, Abgeordneter der Stadt Senj im kroatischen Landtag und Glieder und letzter Vorsteher der Handels- und Gewerbekammer bis zum J. 1924 tätig, und versuchte seine liebe Stadt und die ganze kroatische Küste zu retten.

Als Abgeordneter im kroatischen Parlament ragte er mit ausgezeichnet vorbereiteten Reden hervor. Er setzte sich für den Eisenbahn und die Straßen auf dem Gebiet von Lika ein, kämpfte um größere Geldmittel für das Überleben der Stadt Senj, bemühte sich, als Vorsteher der Senjer Handels- und Gewerbekammer, das Untergehen Senj's zu verhindern, und kämpfte deswegen gegen die ungarische wirtschaftliche Politik gegenüber der Stadt Senj.

DRAGO VLAHOVIĆ, THE ESTATE OWNER FROM SENJ

S u m m a r y

On the example of family Vlahović from Senj, specially Drago Vlahović, the (woman) author of this article wants to emphasize that for the research-work of characteristics known from the economic and political life of a single person is rather important to know the history of his whole family. It is, perhaps, the only way for better elucidating and explaining the activities of such distinguished persons.

Drago Vlahović, respectable salesman and good organizer from Senj, incorporated in the beginning of this century all the available material and spiritual forces to prevent the failure of Senj and its economy. He was the Mayor of the city until 1924, then the member of the Croatian Parliament, representing Senj, and also the member and last president of the Chamber of Commerce and Crafts trying to save his beloved city and the whole Croatian Coast region.

As a member of Croatian Parliament, he was remarkable for his brilliantly prepared speeches. He was also trying to do his best as regards the problem of railways and highways through Lika. He coped also with the problem of raising funds for the survival of Senj, as a president of Chamber of Commerce and Crafts he exerted great efforts to prevent the impoverishing of Senj and was therefore fighting against the Hungarian economic politics towards the city of Senj.